

Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminden Doğan Mal Gruplarında Konjonktürel ve Endüstriyel Değer Artışı

Konjunkturreller und industrieller Mehrwert zwischen den Vermögensklassen im Güterstand der Errungenschaftsbeteiligung

Araş. Gör. Esra Bahar KAYA*

ÖZ

Türk Medeni Kanunu'nda yasal mal rejimi olan edinilmiş mallar katılma rejimi çerçevesinde evliliğin sona ermesi halinde eşlerin malları edinilmiş mallar ve kişisel mallar olmak üzere iki temel mal grubunda toplanmaktadır. Tasfiye aşamasında mevcut olan edinilmiş mallar diğer eşin yarısına hak kazandığı artık değer hesabına aktif olarak yazılır. TMK'ya göre çalışma karşılığı edimler ve kişisel malların gelirleri edinilmiş mal grubuna dâhildir. Bu kapsamda çalışmamızda eşlerden birinin bir malvarlığını mesleğinin icrası yahut işletme faaliyetine özgülediği halde bu malvarlığında meydana gelen artışın ve eşin kişisel malını profesyonelce yönetmesi neticesinde kişisel malda meydana gelen artışın hangi mal grubuna dâhil olacağı incelenmektedir. Şayet söz konusu artış salt konjonktürelse, yani piyasada oluşan olağan arz ve talep değişikliklerinden kaynaklanıyorsa söz konusu malvarlığı hangi gruba aitse artış da o mal grubuna ait olacaktır. Ancak artış endüstriyelse, yani eşin emeği ve çabası neticesinde ortaya çıkmış bir artışsa bu halde edinilmiş mal olarak artık değerde dikkate alınması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Tasfiyesi, Endüstriyel Değer Artışı, Konjonktürel Değer Artışı, Edinilmiş Mal, Kişisel Mal

---

* Türk-Alman Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi, (bahar.kaya@tau.edu.tr). ORCID: 0000-0002-1103-6602.

The Cyclical Increases and Added Values on Property Classes within the Matrimonial Regime of Participation in Acquired Property

ABSTRACT

The legal matrimonial regime that has been enacted within the Turkish Civil Code is the regime of participation in acquired property which is based on the division between two property groups: individual property and acquired property. Consequently, to the dissolution of the matrimonial regime, each spouse is entitled to half of the surplus. This surplus contains acquired properties as active assets. According to the Turkish Civil Code, a property is considered as acquired property if it can be deemed as proceeding from the spouse's employment or an income derived from the spouse's individual property. The present study examines the cases where a spouse utilizes an individual property in means of his/her business or where a spouse manages an individual property professionally. If the increment of value is a result of the trade cycle or supply and demand equilibrium the increment shall belong to the same property group that it arises from. But if the increment of the value or amelioration is a result of the labour and effort of the spouse who owns the property, then the value increase shall be deemed as acquired property and shall be taken into consideration into the calculation of the surplus.

Keywords: *The Dissolution within the Matrimonial Regime of Participation in Acquired Property, Industrial Value Increase, Cyclical Value Increase, Acquired Property, Individual Property*

I. Giriş

2002 yılında yürürlüğe giren 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda yer alan aile hukukuna ilişkin köklü değişikliklerden biri de yasal mal rejiminin edinilmiş mallara katılma rejimi olarak değiştirilmesidir¹. Bu rejim TMK m. 218'de düzenlendiği üzere “*edinilmiş mallar ile eşlerden her birinin kişisel mallarını*” kapsar. Edinilmiş mallara katılma rejiminin temelinde sona ermesi ile birlikte her bir eşin kişisel malları ile karşılığını vererek elde ettikleri² edinilmiş mallarını dört ayrı malvarlığı kesiminde

¹ Zafer Zeytin, *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Tasfiyesi*, 5. Bs., Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, n. 3; Mustafa Dural / Tufan Ögüz / Mustafa Alper Gümüş, *Aile Hukuku (Türk Özel Hukuku C:III)*, 15. Bs., Filiz Kitabevi, İstanbul, 2020, n. 1066.

² Ahmet Kılıçoğlu, *Katkı-Katılma Alacağı*, 9. Bs., Turhan Kitabevi, Ankara, 2021, s. 104; Bilge Öztan, *Aile Hukuku*, 6. Bs., Turhan Kitabevi, Ankara, 2015, s. 436.

gruplandırmak³, bu gruplar arası geçişleri belirli prensipler çerçevesinde tespit ve telafi etmek, nihayetinde ortaya çıkan artık değeri eşler arasında paylaştırmak yatmaktadır. Bu çerçevede ilk olarak mal gruplarının içeriğinin tespiti elzemdir. TMK m. 219, edinilmiş malları “*mal rejimi süresince karşılığı verilerek elde edilen edimler*” biçiminde tanımlamanın ardından örneksene yolu ile sayılmıştır⁴. Sayılan ilk kalem, çalışma karşılığı elde edilen edimlerdir. Burada ifade edilen eşlerin fiziki yahut entelektüel emekleri neticesinde iktisap ettiği her türlü haklar ve borçlardır⁵. Sayılan diğer örnekler sosyal güvenlik yahut sosyal yardım kurumlarınca eşlerden birine yapılan ödemeler, çalışma gücünün kaybindan doğan tazminatlar, kişisel malların gelirleri ve edinilmiş mallar yerine geçen ikame değerlerdir⁶.

Edinilmiş mal grubunun açıklanmasında ve bir malın edinilmiş mal grubuna isnat edilmesinin gerekçelendirilmesinde sıklıkla “emek” kavramına başvurulduğu görülmektedir. Bu çerçevede birçok yazarın edinilmiş mal grubunu bizzat “emek karşılığı” edinilen mallar biçiminde tanımladığına⁷, hatta TMK m. 219’da yer alan “karşılığı verilerek elde edilme” ifadesinin emek karşılığı olarak değerlendirdiğine rastlamak⁸ mümkündür. *Kılıçoğlu*, bu hususu “emek karşılığı edinilen mallarda hak

³ Dural/Öğüz/Gümüş, n. 1069; Zeytin, *EMKR*, n. 241-242; Şükran Şıpka, *Türk Hukukunda Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Uygulamaya İlişkin Sorunlar*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2011, s. 91.

⁴ Zeytin, *EMKR*, n. 245; Kılıçoğlu, s. 113.

⁵ Dural/Öğüz/Gümüş, n. 1074; Zeytin, *EMKR*, n. 270; Kılıçoğlu, s. 114.

⁶ Bu konu hakkında detaylı örnekler için bkz. Zeytin, *EMKR*, n. 276-314.

⁷ Faruk Acar, *Aile Hukukumuzda Aile Konutu – Mal Rejimleri ve Eşin Yasal Miras Payı*, 6. Bs., Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 232; Kılıçoğlu, s. 77; Öztan, s. 436.; Ömer Uğur Gençcan, *Mal Rejimleri Hukuku*, 6. Bs., Yetkin Yayıncılık, Ankara 2019, s. 308.

⁸ Turgut Akıntürk/Derya Ateş, *Türk Medeni Hukuku C:II – Aile Hukuku*, 22. Bs., Beta, İstanbul 2020, s. 157; *Gençcan* kanunda “karşılıklı” ifadesinin yerine edinilmiş malların “emek yoğun” olarak tanımlanmasının daha isabetli olacağını ifade etmiştir. Bkz. *Gençcan*, s. 308.; *Öztan* ise bu karşılıklılık ifadesini ivazlılık yani “synallagma” olarak tanımlamakta, edinilmiş malların temelde üçüncü kişilerle gerçekleştirilen sözleşmelerdeki karşı edimler olduğunu ifade etmektedir. *Öztan*, s. 439.

sahipliği ilkesi” olarak tanımlayarak edinilmiş mal grubuna yaygın bir prensip olarak ele almaktadır; yazar ek olarak kişisel malların gelirlerinin edinilmiş mal kabul edilmesinin ardında yatan nedeni de gelirleri elde etmek bakımından harcanan emek ve zaman olduğunu ifade etmektedir⁹. Emeğe ilişkin bu vurgu doktrinde *Acabey* tarafından eleştirilmektedir. *Acabey*, edinilmiş malları ifade ederken “emek karşılığı” ifadesinin kullanımını isabetsiz bulmaktadır zira yazara göre bu tanım yapma (*facere*) edimini çağrıştırmaktadır, ancak verme (*dare*) yahut yapmama (*non facere*) edimleri karşılığı elde edilen değerler de edinilmiş mallara konu olabilir¹⁰.

Edinilmiş malların aksine kişisel mallar TBK m. 220’de *numerus clausus* ilkesine tabi biçimde sayılmıştır¹¹. Bu çerçevede şayet bir mal eşlerden birinin kişisel kullanımına yarayan bir eşyaysa, mal rejiminin başlangıcında eşlerden birine ait bulunuyorsa, karşılıksız kazandırma yolu ile elde edildiyse, manevi tazminat alacağıysa yahut kişisel mal yerine geçen bir değerse ilgili mal kişisel mal olarak nitelendirilecektir¹². Ek olarak TMK m. 221/II’de düzenlendiği üzere eşler, mal rejimi sözleşmesiyle kişisel malların gelirlerinin edinilmiş mallara dâhil olmayacağını da kararlaştırabilirler. TMK m. 222/III’te ise eşlere ait mallardan kişisel mal olduğu ispat edilememiş olanların edinilmiş mal kabul edileceği yönünde bir karene tesis edilmiştir. Dolayısıyla edinilmiş mal grubunu kanunda sayılan kişisel mal grubuna dâhil edilmeyen, sözleşmeyle kişisel mal olduğu kararlaştırılmamış ve mal rejimi süresince karşılığı verilerek elde edilen her türlü değer olarak tanımlamak mümkündür¹³.

⁹ Kılıçoğlu, s. 77.

¹⁰ M. Beşir *Acabey*, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Mal Grupları – İspat Kuralları ve Eşlerin Paylı Mülkiyetindeki Mallara İlişkin Düzenlemeler”, DEÜHFD, C:9, Özel Sayı, 2007, s. 497 dn. 22.

¹¹ Zeytin, *EMKR*, n. 244.

¹² “TMK m. 220: Aşağıda sayılanlar, kanun gereğince kişisel maldır:

1. Eşlerden birinin yalnız kişisel kullanımına yarayan eşya,
2. Mal rejiminin başlangıcında eşlerden birine ait bulunan veya bir eşin sonradan miras yoluyla ya da herhangi bir şekilde karşılıksız kazanma yoluyla elde ettiği malvarlığı değerleri,
3. Manevî tazminat alacakları,
4. Kişisel mallar yerine geçen değerler.”

¹³ Zeytin, *EMKR*, n. 246; *Acabey*, s. 497.

Bir malvarlığı değerinin hangi mal grubuna dâhil olduğunun tespit edilmesi ise kimi zaman ilgili uyumsuzluğun çözümü bakımından yeterli değildir. Zira söz konusu malvarlığı değerinin ekonomik değeri zaman içerisinde kendiliğinden yahut eşlerin emekleri neticesinde değişmesi veya ilgili malın başka malvarlığı kazanımlarına yol açması mümkündür. Yukarıda da ifade edildiği ve kanunda açıkça belirtildiği üzere kişisel malların gelirleri edinilmiş maldır. Bu gelir ile ifade edilen kişisel malların doğal ve hukuki her türlü ürünleridir¹⁴. Her ne kadar kanunda konuya ilişkin açık bir düzenleme bulunmasa da doktrinde edinilmiş malların gelirlerinin edinilmiş mal olduğu kabul edilmektedir¹⁵. Zira TMK m. 219/II, 4’te kişisel malların gelirlerinin edinilmiş mal olacağı kabul edilmiştir, edinilmiş malların gelirlerinin de evleviyetle edinilmiş mal olması icap eder¹⁶. Ancak edinilmiş yahut kişisel malın bizzat kendisindeki değer artışı, değeri artıran faktörün ne olduğunun belirlenmesini elzem kılar. Bu noktada artıştaki emeğin yoğunluğunun baz alınması ile birlikte doktrinde endüstriyel değer artışı ve konjonktürel değer artışı olmak üzere iki kavram ortaya atılmıştır.

II. Endüstriyel ve Konjonktürel Değer Artışı Kavramları ve Ayırımı Dikkate Alınması Gereken Kriterler

Ekonomi literatüründe konjonktür dalgalanmaları Arthur Burns ve Wesley Mitchell tarafından ortaya konulan şu tanım ile açıklanmaktadır¹⁷; “Konjonktürel dalgalanmalar, ekonomik aktivitesi ağırlıklı olarak özel teşebbüslere dayalı olan devletlerde (liberal ekonomilerde) görülen dalgalanmaları ifade eder. Bu dalgalanmalarda çoğu ekonomik aktivite bakımından eşzamanlı yükselmeler görülür, ilgili yükselmeleri benzer biçimde genel nitelikli

¹⁴ Dural/Öğüz/Gümüş, n. 1077; Zeytin, EMKR, n. 302; Suat Sarı, *Evlilik Birliğinde Yasal Mal Rejimi Olarak Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, Beşir Kitabevi, İstanbul, 2007, s. 160.

¹⁵ Dural/Öğüz/Gümüş, n. 1080; Zeytin, EMKR, n. 315; Acar, s. 259-260.

¹⁶ İsmail Kırca / Çiğdem Kırca, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Anonim ve Limited Şirketlerde Bağlamın Etkisizleşmesi”, Prof. Dr. Bilge Öztan’a Armağan, Ankara, Turhan Kitabevi, 2008, s. 550; Acar, s. 259.

¹⁷ Özer Özçelik / Sunay Ezgi Babayiğit, “Konjonktürel Dalgalanmaların Tarihsel Gelişimi”, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Y. 2018, C. 23. Geybulla Ramazanoğlu Özel Sayısı, s. 847.

gerilemeler, kısılmalar ve yeniden canlanmalar takip eder"¹⁸. Edinilmiş mallara katılma rejimi çerçevesinde de konjonktürel değer artışı da paralel biçimde tanımlanmaktadır; malda ortaya çıkan değer eşin emeği olmaksızın piyasadaki arz ve talep dengesindeki değişikliklere bağlı olarak değer kazanmışsa ilgili artış konjonktürelidir ve hangi mal grubunda artışa yol açıyorsa fazlalık da o mal grubuna ait olacaktır¹⁹. Endüstriyel değer artışı ise bir malda yahut işletmede eşin çalışması, emeği ve eforu karşılığında meydana gelen değer artışını ifade eder ve bu tip artışlar edinilmiş mal kategorisinde değerlendirilmektedir²⁰. Endüstriyel değer artışına ise ekonomi literatüründeki "artı değerler (*value-added*)" örnek teşkil edebilir. Artı değerler, işletmelerin ürün yahut servislerini tüketicilere arz etmeden evvel ek nitelikler yahut iyileştirmeler sunmak sureti ile kattığı değeri ifade eder; jenerik bir ürüne tasarım ve amblemler ile marka değerinin katılması, özenli müşteri ilişkileri kurmak yahut koşulsuz ücret iadesi, ücretsiz teslimat, uygun fiyat garantisi belirli taahhütlerin sağlamak suretiyle işletme itibarının yükseltilmesi buna örnektir²¹.

III. Endüstriyel ve Konjonktürel Değer Artışı Ayırımının Pratik Önemi

A. Eşlerin Mesleğin İcrası yahut İşletme Faaliyetine Özgülediği Sermaye ve Malvarlığı Değerlerindeki Artışın Kategorize Edilmesi

Yukarıda da açıklandığı üzere edinilmiş mal kalemlerinden ilki çalışmanın karşılığı olan edimlerdir. Çalışma karşılığı edimlerden anlaşılması gereken düzenli bir geliri temin eden bir hizmet sözleşmesi ile sınırlı

¹⁸ Arthur F. Burns/Wesley C. Mitchell, *Measuring Business Cycles*, National Bureau of Economic Research, New York, 1949, s. 3.

¹⁹ Zeytin, *EMKR*, n. 324; Mustafa Alper Gümüş, *Evliliğin Genel Hükümleri ve Mal Rejimleri (TMK m. 185-281)*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2008, s. 257; Acar, s. 237-238; Kırca/Kırca, s. 549; Şükran Şıpka/Ayça Özdoğan, *Yargı Kararları Işığında Soru ve Cevaplarla Eşler Arasındaki Malvarlığı Davaları*, 2. Bs., On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, s. 151; Öztan, s. 441-442.; Fatih Karamercan, *Katkı-Değer Artış Payı & Katılma Alacağı Davaları*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s. 821.

²⁰ Zeytin, *EMKR*, s. 152; Gümüş, s. 257; Öztan, s. 441; Karamercan, s. 820.

²¹ Adam Hayes, "Value-Added", <<https://www.investopedia.com/terms/v/valueadded.asp>>, (E. T.: 03.01.2022).

değildir, eşlerin bir sanatın yahut mesleğin icrası veya bir işletmenin faaliyeti kapsamında çalışma karşılığı elde ettiği gelirler de bu kapsamdadır²². İlgili gelirin bağımlı yahut bağımsız bir faaliyet olması kategorik anlamda önem taşımaz; serbest meslek faaliyetinden elde edilen hizmet, vekâlet yahut eser sözleşmesi kaynaklı gelir, ticari faaliyetten elde edilen kâr yahut zirai faaliyetler vasıtasıyla elde edilen zirai gelir de çalışma karşılığı olması nedeni ile edinilmiş maldır²³. Salt bağımlı meslek faaliyetinden elde edilen gelirlerin edinilmiş mal grubuna dâhil olduğunun tespiti ve ispatının çok daha kolay olduğunu belirtmek gerekir. Ne var ki bir eş, serbest meslek faaliyeti yürütüyorsa ve işletmeye özgülünen sermaye yahut malvarlığı değerinin bizzat maliki yahut ortağıysa kişisel mal-edinilmiş mal ayrımının tespiti zorlaşmaktadır²⁴. Bu noktada şu parametrelerin göz önünde tutulması ve farklı ihtimallere cevap verilmesi gerekir;

1. Eşin bu faaliyeti yürütürken ortaya koyduğu sermaye yahut malvarlığı değerleri kişisel yahut edinilmiş mal olabilir. Yani ilk faktör sermaye yahut malvarlığı değerinin kaynağıdır.
2. Bu sermaye yahut malvarlığı değerlerinden eşin çalışmasıyla yahut çalışmasından bağımsız olarak bir maddi kazanç elde edilmesi de mümkündür. Dolayısıyla ikinci faktör bu sermaye yahut malvarlığı değerindeki artışın kaynağıdır.

İşte bu serbest meslek faaliyetinin gerçekleştirilmesi esnasında ilgili faaliyete özgülünen sermaye yahut malvarlığı değerlerindeki artışlar, çalışma karşılığı olup olmadığı bazında endüstriyel değer artışı ve konjontürel değer artışı olmak üzere iki kategoride incelenmelidir. Şayet sermaye eşin edinilmiş malı ise tespit kolaydır, zira söz konusu artış endüstriyel yahut konjontürel olması fark etmeksizin edinilmiş mal olacaktır²⁵. Ancak kişisel mal niteliğindeki sermaye yahut malvarlığı

²² Zeytin, *EMKR*, n. 270-272; Sarı, s. 144-145.

²³ Acabey, s. 502.

²⁴ Hanswerner Odendahl, *“Türk Medeni Kanunu’nun Yeni Mal Rejimi Hükümleri, Eksiklikleri ve Sorunları Üzerine Bir Karşılaştırma”*, Prof. Dr. A. Şeref Gözübüyük’e Armağan, Turhan Kitabevi, Ankara, 2005, s. 484.

²⁵ Gümüş, s. 257; Zira yukarıda da belirttiği üzere edinilmiş malların gelirleri de edinilmiş maldır. Bkz. Dn. 16; Edinilmiş mal niteliğindeki anonim ve

değerlerinde gündeme gelen artışlar bakımından kaynak önem taşır. Kişisel mal niteliğindeki sermayede konjonktürel bir değer artışı söz konusu ise bu artış yine kişisel mal kabul edilecektir²⁶. Ancak kişisel mal niteliğindeki bir sermayede endüstriyel değer artışı söz konusu ise, yani ilgili artış eşin çalışması neticesinde meydana geldi ise bu halde bir “çalışma karşılığı edim” olması özelliği ile edinilmiş maldır²⁷. Burada tekrar belirtmek gerekir ki TMK m.221/II çerçevesinde eşlerin sözleşme ile kişisel malların bu gibi gelirlerini edinilmiş mal olmaktan çıkarıp kişisel mal haline getirmeleri mümkündür²⁸.

Konuya ilişkin doktrinde en sık rastlanan örnek, *Zeytin*’in eserinde ortaya koyduğu şu örneklerdir; Şayet emlakçılık işiyle uğraşan bir eşin sahip olduğu arsa imara açılması nedeni ile yüksek bir meblağdan satılmışsa buradaki artış konjonktürelidir, arsa hangi mal grubuna aitse bu artış da o mal grubuna dair olacaktır; ancak emlakçı eş ilgili arsayı ekip biçerek bir tarım arazisine dönüştürmek suretiyle arsaya değer katmış ise bu endüstriyel değer artışını ifade eder ve ilgili artış edinilmiş mal olarak değerlendirilmelidir²⁹.

B. Kişisel Malların Yönetimi Neticesinde Elde Edilen Gelirlerin Kategorize Edilmesi

Kişisel mal grubuna dâhil bir malda meydana gelen değer artışı bakımından da doktrinde konjonktüel-endüstriyel değer artışı ayrımına tekabül eden biçimde “olağan” ve “olağanı aşan” yönetim bakımından bir ayrım yapıldığına rastlanmaktadır. Eşin kendisine ait kişisel malında meydana gelen değer artışı şayet konjonktürel bir artışsa, yani eşin olağan yönetimi altında normal şartlar altında artacağı miktarda bir artış söz

---

limited şirket hisselerinin tasfiye anında pay bedeline tekabül eden kısmının bu çıkarım doğrultusunda edinilmiş mal olacağı hakkında bkz. Kırca/Kırca, s. 459.

²⁶ Zeytin, *EMKR*, n. 324; Sarı, s. 145; Öztan, s. 253; Acabey, s. 503; Odendahl, s. 484.

²⁷ Zeytin, *EMKR*, n.3 24; Pakize Ezgi Akbulut, *Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Edinilmiş Mallar ve Kişisel Mallar Ayrımı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2010, s. 47.

²⁸ Zeytin, *EMKR*, n. 387 vd.

²⁹ Zeytin, *EMKR*, n. 325.

konusu ise, bu fazlalık yine kişisel mal kabul edilecektir³⁰. Ancak eşin olağanı aşan bir profesyonel yönetim tarzı benimsenmişse ve bunun nihayetinde bir değer artışı meydana gelmişse bu noktada kişisel maldaki değer artışı TMK m. 230/III kapsamında denkleştirme alacağına konu olacaktır³¹.

Örneğin bir eşe miras kalan taşınmazın yanında metro açılması nedeniyle değerinin artması halinde bu artış yine kişisel mal kapsamındadır³². Bu kapsamda eşin kişisel malı niteliğindeki bir arsayı arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesi ile bir yükleniciye vermesi halinde karşılık olarak elde ettiği bağımsız bölümlerin de yine kişisel mal olduğunu kabul etmek gerekir, zira bu yine eşin emeğinden bağımsız konjonktürel bir artıştır³³. Bunun bir diğer örneği eşlerden birinin kişisel malı olan pay senesinde meydana gelen artıştır; bu noktada artış şayet saf spekülative bir artış³⁴ ise bunun konjonktürel bir artış olacağı ancak eşin faaliyetlerine dayalı bir artış bakımından ise bu artışın edinilmiş mal niteliği taşıyacağı ifade edilebilir³⁵.

³⁰ Acar, s. 237-238; Acabey, s. 503.

³¹ Acar, s. 237-238; Acabey, s. 503.

³² Benzer bir örnek için bkz. Acar, s. 238.

³³ Şıpka/Özdoğan, s. 168; Şahin Akıncı, "Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Tasfiyesinde Karşılaşılan Bazı Meseleler ve Çözüm Önerileri", MÜHFHAD Özel Sayı: Cevdet Yavuz'a Armağan, Y: 2016, C: 22, S:3, s. 177. Yazar bizim de katıldığımız üzere bu noktada arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesi neticesinde edinilen bağımsız bölümün TBK m. 219 bent 4 çerçevesinde kişisel malın geliri olarak değerlendirilmek suretiyle edinilmiş mallara dâhil edilmesi ihtimalini irdelemiş, ancak bu meseleye olumsuz yanıt vermiştir. Zira kişisel malın hukuki geliri ile kast edilen şey, malın özgülendiği amaç ve olağan kullanımı gözetildiğinde ondan elde edilebilecek olan kira, kâr payı, faiz gibi gelirleri ifade etmektedir.

³⁴ Ekonomi biliminde spekülasyon bir yatırım aracı yahut mal ile ilgili belirsiz bir riskin üstlenilmesi ve bu yolla bir kâr elde edilmesine yönelik çabayı ifade eder. Burada spekülâtörün kâr elde etmesinin bir garantisi yoktur, zarara uğraması da bir o kadar ihtimal dâhilindedir. Bkz. Mahfi Eğilmez, Ekonomi Sözlüğü, <https://www.mahfiegilmez.com/p/ekonomi-sozlugu.html>, (E. T.: 14.02.2022).

³⁵ Acar, s. 238, dn. 655.

Bir diğer örnek ise eşin kişisel mal niteliğindeki parasını yönetmesi neticesinde ortaya çıkan artışlardır. Yukarıda da açıklandığı üzere kişisel mallar yerine geçen değerler ikame ilkesi uyarınca yine kişisel maldır. Bu doğrultuda eşin kişisel mal niteliğindeki parası ile borsada yaptığı dönüştürme işlemlerinin esasen yine kişisel mal kabul edilmesi, bunların faiz gibi hukuki gelirlerinin ise edinilmiş mal kabul edilmesi gerekir. Yani örneğin eşlerden biri sahip olduğu kişisel mal niteliğindeki TL ile USD satın almak yönünde bir işlem yaptıysa boşanma anında USD cinsindeki bu para yine kişisel mal olacaktır. Ne var ki borsa işlemleri döviz alım satımı ile sınırlı kalmamaktadır. Özellikle son dönemde işlem hacminde hayli büyük bir artış yaşayan³⁶ kripto borsalarda ve Forex piyasasında gerçekleştirilen işlemlerinin ardında bireylerin geleneksel döviz piyasasının aksine büyük bir emek, bilgi ve zaman harcadığını söylemek yerinde olacaktır. Tekrar vurgulamak gerekir ki bu tip bir para yönetimi eş profesyonel olarak (meslek icabı) yapıyorsa bu şüphesiz edinilmiş maldır, ne var ki bu tip işlemler sıklıkla bireysel bazda da gerçekleştirilebilmektedir. Edinilmiş malların tanımlanmasında emek unsuru ile bu denli sıkı bir ilişki tespit etmemiz, para yönetiminde bu gibi yeni usullerin meydana getirildiği ikame değerleri ve gelirleri tekrar değerlendirmemizi elzem kılmaktadır. Bu işlemlerin kendine özgü yapısı nedeni ile tespiti ve ispat kabiliyetindeki zorluklar göz önünde bulundurularak ayrı bir çalışmada ilgili piyasaların teknik yönlerine ilişkin bilgi ile harmanlanarak değerlendirilmesi uygun olacaktır.

Bütün bu açıklamalarımızın ardından Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin E. 2006/7011 K. 2007/111 T. 22.1.2007 sayılı kararı incelenmeye değerdir. Mahkemenin önüne gelen olayda edinilme tarihi itibarıyla kişisel mal niteliği tespit olunan bir limited şirket hissesi mevcuttur. Eşler 1984 yılında evlenmiş, ilgili şirket 2000 yılında kurulmuş, hisse kuruluş anında iktisap edilmiş ve boşanma kararı 2005 yılında kesinleşmiştir. Mahkemece ilk tespit edilen husus eşlerin 1.1.2002 tarihinden itibaren edinilmiş mallara katılma rejimine tabi olduklarıdır. Yargıtay ise şirketin hissesinin edinilme tarihindeki (2000 yılındaki) değerinden mal rejiminin başlangıcından sonraki değerini çıkarmış ve meydana gelen fazlalığı edinilmiş

³⁶ 2013-2022 yılları arası toplam global kripto para piyasa değerinin lineer ölçek grafiği için bkz. <https://coinmarketcap.com/charts/>, (E. T.: 16.03.2022).

mal olarak deęerlendirmiřtir³⁷. Ancak Yargıtay bu kararında kişisel mal niteliğini açık olan bu hissedeki artışın kaynağı irdelenmemiştir, şayet bu hissedeki artış pür konjonktürel bir artış ise edinilmiş mal sayılmamalıdır³⁸. İlgili kararın aksine, Yargıtay 8. Hukuk Dairesi önüne gelen bir olayda davalı eş, dava konusu hisselerin ait olduğu şirketin hâkim ortağıdır. Yargıtay, ilgili hisse değerindeki artışın endüstriyel mi konjonktürel mi olduğunun tespit edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Karara göre hissedeki artış şayet davalı eşin kişisel çabası karşılığında meydana geldiyse bu artış için davacı eşin katılma alacağına hak kazanmalıdır³⁹.

şirket hisseleri özelinde incelenmesi gereken bir diğer husus da hisseler, temettüler ile hisse yönetimi karşılığında yapılan (ve bilhassa yapılmaktan imtina edilen) ödemelerdir. Öncelikle hissenin temini hangi mal grubundan kaynaklanıyorsa hisse de ikame ilkesi gereği tasfiyede o mal grubuna dâhil olacaktır⁴⁰. Faiz ve temettüler ise hukuki ürün olması itibari ile ilgili hisse kişisel mal da olsa edinilmiş mal da olsa edinilmiş maldır⁴¹. Bunun nedeni yukarıda da açıklandığı üzere iki mal grubunun

³⁷ "Mahkemece; davalı adına %75 'i kayıtlı bulunan limited şirketin kurulma tarihi itibarıyla değerinin davalının "kişisel malı" olup "katılma alacağı" hesabından bunun çıkartılıp, 1.1.2002 tarihinden sonraki sürüm değerinin "edinilmiş mal" olarak dikkate alınması,..." Yargıtay 2. HD., E. 2006/7011 K. 2007/111 T. 22.1.2007, www.lexpera.com, (E. T.: 03.01.2022).

³⁸ şıpka/ Özdoğan, s.151; Kırca/Kırca, s. 549-550.; Esra Civelek Acar, *Yasal Mal Rejiminin Tasfiyesinde Sermaye Ortaklarının Payı*, Aristo, İstanbul, 2019, s. 195.

³⁹ "...davalının şirketlerdeki hisselerinin 01.01.2002 tarihi ile tasfiye tarihi arasında (Boşanma dava tarihi 20.09.2004) piyasa değerinden artış olup olmadığının, olmuşsa bunun endüstriyel ya da konjonktürel olup olmadığı, **bir artış olduğunun belirlenmesi davalının kişisel çabası karşılığı normal değer artışını aşan bir artışın mevcudiyeti durumunda, bunun davalının kişisel çabası ile oluştuğu kabul edilerek ancak bu miktar içerisinden katılma alacağı talep edebileceği** gözetilerek davacı kadının kazanılmış hakları göz önünde bulundurularak bir karar verilmesi gerekmektedir." Yargıtay 8. HD., E. 2015/16149 K. 2015/19750 T. 5.11.2015, www.lexpera.com, (E. T.: 03.01.2022).

⁴⁰ Civelek Acar, s. 128; Eş şirkete (şayet şirket tipi buna izin veriyorsa) sermaye olarak doğrudan emeğini getirmiş de olabilir, bu halde ilgili pay edinilmiş mal olacaktır. Bkz. Civelek Acar, s. 128.

⁴¹ Zeytin, *EMKR*, n. 333; Civelek Acar, s. 132 vd.

da gelirlerinin edinilmiş mal olmasıdır. Konuya ilişkin bir olay 1.7.2021 tarihinde Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun önüne gelmiştir⁴². Olaya konu olan boşanmada eşlerden biri, evlenmeden önce bir şirketin %98 hissesine sahiptir. Diğer eş ilgili şirketteki %98 hisseye tekabül eden araç ve taşınmazlar için 100.000 TL, kâr payı için ise 210.000 TL olmak üzere toplam 400.000 TL talep etmiş ve ilgili talep Mersin 2. Aile Mahkemesi tarafından reddedilmiştir. Karar temyiz edilmiş ve olay Yargıtay 8. Hukuk Dairesi'nin önüne geldiğinde mahkeme öncelikle evlenme tarihinden önce elde edilen hissenin kişisel hak olduğunu, bu kapsamda şirket hissesi üzerinde diğer eşin alacak hakkı bulunmadığını tespit etmiş; evlenme ile boşanma tarihi arasında geçen sürede şirket hissesine düşen gelirin ise edinilmiş mal olduğunu ifade etmiştir. Ancak Yargıtay, Aile Mahkemesi'nin kâr payına ilişkin talebi reddederken şu hususları araştırmakta eksik kaldığını ifade etmiş ve kararı bozmuştur; *“Mahkemece yapılacak iş; evlilik birliğinin kurulduğu 22.08.2003 tarihinden mal rejiminin sona erdiği 12.10.2009 tarihine kadar, dava konusu şirketin kar edip etmediğinin, kar etmişse davalı eşe şirket kar payı (temettü=kazanç) ödenip ödenmediğinin, ödenmişse mevcut olup olmadığının ya da her hangi bir yatırıma dönüştürülüp dönüştürülmediğinin, kar payı ödemesi yapılmamışsa karın şirkete yatırım olarak kullanılıp kullanılmadığının araştırılıp belirlenmesidir. Kâr payı ödemesi yapılması veya karın şirkete yatırım olarak kullanılması durumunda, bu miktarların mal rejiminin sona erdiği tarih itibarıyla ulaştığı reel değer belirlenerek mal rejiminin tasfiyesinde göz önünde bulundurulmalıdır. Ödenmiş kâr payının mal rejiminin sona erdiği tarihte mevcut olmaması durumunda ise; iddia ve savunma doğrultusunda toplanan tüm deliller, ailenin ekonomik ve sosyal statüsü, yaşam standardı ve hayatın olağan akışına göre aile harcamasında kullanıldığı kabul edilen makul miktar belirlenip çıkarıldıktan sonra, kalan miktarın mal rejiminin tasfiyesinde gözetilmesi gerekir. Yukarıdaki değer tespiti, belirleme ve hesaplamaların yapılabilmesi geçen gerek görülürse mali müşavir, bankacı ve hesap bilirkişi veya bilirkişilerinden de yardım alınmalıdır.”*⁴³. Aile mahkemesinin direnmesi üzerine olay Hukuk Genel Kuruluna intikal etmiş,

⁴² Yargıtay HGK., E. 2020/458 K. 2021/889 T. 1.7.2021, www.lexpera.com, (E. T.: 03.01.2022).

⁴³ Yargıtay 8. HD., E. 2016/15937 K. 2018/19045 T. 22.11.2018, www.lexpera.com, (E. T.: 03.01.2022).

Kurul da 8. Hukuk Dairesi'nin araştırma konusu edilmesini gerekli gördüğü hususları benimseyerek direnme kararını bozmuştur.

Hisse ve buna bağlı temettülerin yanında eşin hisse sahibi olduğu şirketin yönetiminde yer alması nedeni ile ödeme almış olması da ihtimal dâhilindedir⁴⁴. Eşin aldığı ödeme, niteliği ne olursa olsun (huzur hakkı, prim, kâr dağıtımı) çalışma karşılığı elde edilmesi itibari ile edinilmiş mal kategorisinde deęerlendirilecektir⁴⁵. Bu noktada İsviçre Federal Mahkemesi'nin yönetici eşin bu gibi ödemeleri alması halinde kâr payında meydana gelen endüstriyel değer artışının tasfiyede dikkate alınmayacağı yönünde bir kararı mevcuttur, kararın temeli uygun bir karşılığın ödenmiş bulunması halinde TMK m. 230/III (İsviçre Medeni Kanunu m. 209/III) anlamında denkleştirme alacağına konu olabilecek bir katkının mevcut olmadıęıdır⁴⁶. Ancak eş çalışması karşılığında bir ödeme almamışsa ve eşin çalışmasına bağlı olarak ilgili hissede bir artış yaşanmışsa, yani hissenin değeri endüstriyel artışa maruz kalmışsa ilgili artış edinilmiş mal kabul edilmelidir. Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin önüne gelen uyuşmazlıkta benzer bir tartışmaya yer verilmiştir. Öncelikle ilgili olayda evlilik süresi içinde iktisap edilen ve kaynağının kişisel mal olduğu ispat edilemeyen ve TMK m. 222/III'te yer alan karine nedeniyle edinilmiş mal niteliğinde kabul edilen bir limited şirket hissesi mevcuttur. Esasında ilgili kararda yer alan tartışmanın odağı şirket hissesinin değerinin belirlenmesinde kullanılan metot olsa da karşı oy yazısında eşin şirketi yöneterek yarattığı endüstriyel değer artışının "kazanç karşılığı" olduğu ve edinilmiş mal kabul edilmesi gerektiği ifade edilmiřtir⁴⁷.

⁴⁴ Civelek Acar, s. 127-128.

⁴⁵ Zafer Zeytin, *Kişisel Mal Niteliğindeki – Kapalı – Anonim şirket Payı ile Bedelsiz – Gratis – Payın Yasal Mal Rejimindeki Mal Gruplarına Özgülenmesi*, REGESTA, Cilt:6, Sayı:3, 2021, s. 386; Zeytin, EMKR, n. 331.

⁴⁶ BGE 131 III 559-565; Zeytin, *Bedelsiz Payın Özgülenmesi*, s. 386, dn. 44. Zeytin ilgili kararı TMK m. 230/III çerçevesinde denkleştirme alacağında "uygun karşılık" aranmaması nedeni ile eleştirmektedir.

⁴⁷ "şirketin yarattığı endüstriyel kazançların oluşmasında, şirketi sevk ve idare eden ortağın kişisel çalışması rol oynadığı kadar, ayrı bir tüzel kişiliği olan şirketin organizasyonunun da payı vardır. Bu nedenle kural olarak ortağın hissesine düşen endüstriyel kazancının tamamının ortağın çalışması karşılığı olduğu benimsenemez. **Ne var ki**,

Bu noktadaki asıl problem, hissedeki artışın ne kadarının eşin çalışmasından ne kadarının başka kişilerin çalışmasından ve ne kadarının konjonktürden kaynaklandığının tespit ve ispat edilmesidir⁴⁸.

III. Endüstriyel ve Konjonktürel Artışın Hesaplanması ve İspatı Problemi

Endüstriyel ve konjonktürel artış bakımından en meşakkatli mesele bunların ispat edilmesi ve miktarının ortaya koyulmasıdır. Özellikle hisse sahibi eşin şirket yönetiminde çalışması neticesinde hissede meydana gelen artış bakımından konjonktürel ve endüstriyel artışın birbirinden ayrılması şirketin ortak ve sermaye kaynağı sayısının artması halinde oldukça güç olabilmektedir. Hesaplamaya ilişkin bir yöntem *Zeytin* tarafından ortaya koyulmuştur, şayet eş şirkette hâkim yönetici konumunda ise şirketin öz kaynaklarının edinilme tarihindeki miktarı endeks değeri oranınca güncellenmeli ve ortaya çıkan miktarın tasfiye anındaki öz kaynakların değerinin çıkartılması gerekmektedir, bu sonuç endüstriyel değer artışıdır⁴⁹. Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, önüne gelen bir olayda eşin hâkim ortak olduğu bir şirketin hisselerindeki artışın kaynağının ve miktarının belirlenmesi gerektiği noktada işin “*bu konulardan anlayan bir bankacı*

---

eğer ortak şirketin bütün hisselerine sahip olmamakla birlikte şirketi önemli ölçüde sevk ve idare ediyorsa yaratılan kazancın ortağın hissesine düşen bölümünün tamamının kazanç karşılığı olduğunun kabulü gerekir. Toplanan delillerden şirketi büyük ölçüde davalının kontrol ettiği ve yönettiği anlaşılmaktadır. Bu nedenle davalının varsa şirketteki hissesinin değerinin tamamının edinilmiş mal olarak değerlendirilmesi gerekecektir. Nitekim mahkemeye hükme esas alınan bilirkişi raporunda şirket hissesine karşılık gelen değer in tamamının katılma alacağı hesabına dahil edilmesi doğru olmuştur.” Yargıtay 8. HD., E. 2014/7341 K. 2015/17019 T. 30.9.2015, www.lexpera.com, (E. T.: 03.01.2022).

⁴⁸ *Karamercan* şirket hisselerindeki değer artışının endüstriyel-konjonktürel biçiminde kategorize edilmesinin içinden çıkılmaz durumlara yol açacağını ve bunun tespitinin neredeyse imkânsız olduğunu ifade etmiştir. Bkz. *Karamercan*, s. 917. *Acar* ise bir malda hem eşlerden birinin emeği hem de piyasa dalgalanmaları neticesinde değer artışı varsa tasfiye sürecinde değer artış payı belirlenirken ne kadarlık artışın konjonktürel, ne kadarın endüstriyel olduğunun belirlenmesinin güç olacağına dikkat çekmiştir. Bkz. *Acar*, s. 346, dn. 1031.

⁴⁹ *Zeytin*, *Bedelsiz Payın Özgülenmesi*, s. 430-431.

ve mali müşavir ile hukukçudan oluşan 3 kişilik bilirkişi heyetine” bırakılmasına karar vermiştir⁵⁰.

Boşanma konusu maldaki değer artışının kaynağına ilişkin bir problem de Amerika Birleşik Devletleri’nde Louisiana Temyiz Mahkemesi’nin önüne gelen olayda incelenmiştir⁵¹. İlgili dava, davada kullanılan ispat yöntemlerinin örnek teşkil edebilmesi açısından çalışmamızda incelenmeye değerdir. Olayda 1968 yılında evlenen çiftten koca 1983 yılında boşanma için başvurmuş ve aynı yıl boşanmaları hakkında karar verilmiş ve eşler arasındaki mal rejimi sona ermiştir⁵². Dava kapsamında incelenen meselelerden biri de kocanın evlilikten evvel yeni kurulan bir petrol şirketinden iktisap ettiği hisseye ilişkindir. Kocanın hisse iktisabı esnasında şirketin sermayesi 100.000 Dolar değerindedir. 1983 yılına gelindiğinde ise şirketin sermayesi milyon dolarlara ulaşmıştır. Evlilik süresi boyunca koca şirketin işleyişinde aktif rol almıştır. Mal rejiminin tasfiyesi esnasında ise koca şirketin hisselerinden %23.5’ine maliktir. Buna mukabil diğer eş şirketin sermayesindeki artışı kocanın “çalışma ve

⁵⁰ Yargıtay 8. HD., E. 2015/16149 K. 2015/19750 T. 5.11.2015, www.lexpera.com, (E. T.: 03.01.2022).

⁵¹ Guarisco v. Guarisco, 526 So. 2d 1126 (1988) Feb. 23, 1988, Louisiana Court of Appeal, No. CA 86 1517 526 So. 2d 1126, <https://cite.case.law/so-2d/526/1126/>, (E. T.: 02.02.2022).

⁵² Eşler arasındaki mal rejiminin tasfiyesi “community property” olarak adlandırılan “ortak mallar”ın paylaşılmasına ilişkindir. Bu rejim çerçevesinde “community property” Louisiana Civil Code Art. 2338’de şöyle tanımlanmıştır: “The community property comprises: property acquired during the existence of the legal regime through the effort, skill, or industry of either spouse; property acquired with community things or with community and separate things, unless classified as separate property under Article 2341; property donated to the spouses jointly; natural and civil fruits of community property; damages awarded for loss or injury to a thing belonging to the community; and all other property not classified by law as separate property.” **Louisiana Medeni Kanunu m. 2338:** “Ortak mallar şunları kapsar: mal rejiminin devamı süresince eşlerden her birinin eforu, becerileri veya çalışmasıyla elde ettiği mallar; madde 2341’de kişisel mal olarak nitelendirilmeyenlerden ortak mallarla yahut ortak mallar ve kişisel mallarla birlikte elde edilen malvarlıkları; eşlere birlikte bağışlanan mallar; ortak mallardan doğan ve hukuki semereleri; ortak malların yok olması yahut zarara uğraması karşılığında ödenen tazminatlar; kanunda kişisel mal olarak nitelendirilmeyen tüm diğer mallar”

emeği"ne bağlamakta, bu nedenle kocanın hissesindeki yükselmenin yarısının kendisine verilmesini talep etmektedir. Konuya ilişkin mahkeme evvela 1980 yılında değişen bir kanun maddesinin zaman bakımından uygulanmasına ilişkin bir değerlendirme yaptıktan sonra meseleye 2368 sayılı maddenin⁵³ uygulanmasına karar vermiştir. İlgili maddeye göre şayet bir eşin kişisel malının değeri eşin karşılığı ödenmemiş bir emek yahut çalışması neticesinde artmışsa diğer eş bu çalışma neticesinde meydana gelen artışın yarısının ödenmesi bakımından hak sahibi olacaktır.

Bu halde davacı eşin ispatlaması gereken iki temel olgu tespit edilmiştir:

1. Kocanın karşılığı verilmemiş bir emeğinin ve çalışmasının bulunması,
2. Ortaya çıkan değer artışının olağan bir artıştan (konjonktürel artıştan) kaynaklanmadığı, yani artış ile karşılığı verilmemiş emek arasında bir nedensellik bağının tespiti.

İşte bu noktada bu iki hususu ispatlamak açısından davacı eşten şu hususları ortaya koyması istenmiştir: Kocanın hissesinin evlilik tarihindeki değeri, kocanın karşılık almadığı emek ve çalışması olmasaydı şirketteki hissesinin değerinin mal rejiminin tasfiyesi anındaki farazi değerinin ne olacağı ve kocanın hissesinin mal rejiminin tasfiyesi anındaki reel ve güncel değeri. Bu halde üçüncü meblağdan ikinci meblağın çıkarılması ile kişisel maldaki artış tespit edilebilecektir. Ancak son olarak diğer eşin bu artışın hayatın doğal akışından kaynaklanmadığını, yani konjonktürel bir artış bulunmadığını, ortaya koyması gerekmektedir. Ve mahkeme bütün bu hususlarda ispat yükünü diğer eşin üzerinde kabul etmiştir.

---

⁵³ **Louisiana Civil Code Art. 2368:** *"If the separate property of a spouse has increased in value as a result of the uncompensated common labor or industry of the spouses, the other spouse is entitled to be reimbursed from the spouse whose property has increased in value one-half of the increase attributed to the common labor."* **Louisiana Medeni Kanunu m. 2368:** *"Şayet yalnızca bir eşe ait kişisel malda eşin karşılığı ödenmemiş emeği yahut çabası neticesinde bir artış yaşanmışsa diğer eş emeğe mukabil gerçekleşen artışın yarısı kadar malında artış meydana gelen eşe karşı talep hakkına sahiptir."*

Mahkeme, diğer eşin ispat yükünü gerçekleştirememesi nedeniyle talebini reddetmiştir. Ek olarak mahkeme, koca tarafından sunulan karşı delillerin ilgili artışın konjonktürel olduğuna güçlü deliller teşkil ettiğini de kararında belirtmiştir. İşte bu noktada kocanın sunduğu delilleri belirlemenin bu konunun ispatında Türk Hukukunda ne gibi verilerden faydalanabileceğinin ortaya koyulması bakımından da faydalı olduğu düşüncesindeyiz. Koca, kendisine evlilik süresince yapılan yıllık ödemelerin grafiğini, şirket yetkililerine kocanın evliliği süresince yapılan ödemelerin grafiğini, şirketin yıllık gelirindeki değişimlere ilişkin grafiği, eşlerin evliliği süresince ABD’de işletilen petrol kuyularının ortalama sayısına ilişkin bir grafiği, yıllara göre Petrol Yakıt ve kömür ürünleri bakımından tüketici fiyat endeksi verilerini, *Standard & Poor’s* endeksinin 1976-1985 yılları arasında petrol şirketlerine ilişkin endekslemede kullandığı hesaplama metodlarına ilişkin açıklamaları, kocaya yapılan yıllık ödemeler ile benzer çapta işletmelerin yönetici pozisyonunda bulunan kişilere yapılan ödemelerin karşılaştırıldığı bir grafiği delil niteliğinde sunmuştur. Mahkemeye göre bu grafikler arasındaki korelasyon dönemin ekonomik koşulları, şirketin kârı ve kocaya ödenen karşılık arasında orantılılık olduğunu kanıtlar niteliktedir.

SONUÇ

Türk Medeni Kanunu’nda yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejimi, eşlerin malvarlığını kişisel mallar ve edinilmiş mallar olmak üzere iki grupta ele almaktadır. Edinilmiş mallar kanunda *numerus clausus* ilkesine tabi biçimde sayılan kişisel mallar dışında kalan ve mal rejimi süresince karşılığı verilerek elde edilen her türlü değeri ifade etmektedir. Bu kapsamda çalışma karşılığı elde edilen edimler ve kişisel malların gelirleri kanunda edinilmiş mallara örnek olarak sayılmıştır. Ancak edinilmiş malların yahut kişisel malların bizzat kendisindeki değer artışı bakımından kanunda açıkça bir belirleme yapılmamıştır. Bu çerçevede meydana gelen artışı mal gruplarına özgülemek bakımından endüstriyel değer artışı ve konjonktürel değer artışı olmak üzere iki temel kavrama rastlanmaktadır. Konjonktürel değer artışı ile ifade edilen ilgili malda malik olan eşin herhangi bir emeği yahut çabası olmaksızın arz ve talepteki değişikliklerdir. Bu artışlar karakteri itibari ile malın olağan değer artışını ifade etmektedir. Dolayısıyla ilgili mal hangi mal grubuna

aitse söz konusu artış da o mal grubuna dâhil olmalıdır. Ancak eşin çalışması, emeği, olağanı aşan eforu neticesinde meydana gelen değer artışı endüstriyel değer artışı olarak nitelendirilmektedir. Endüstriyel değer artışı kaynaklandığı mal grubu ne olursa olsun edinilmiş mal kategorisinde değerlendirilmeyi gerektiren bir artıştır. Zira söz konusu artış eşin çalışması karşılığında elde edilen bir edim niteliğindedir. Bu ayrımın tespiti önemlidir zira çalışmamızda iki husus tespit edilmiştir: Yargıtay'ın kişisel mal niteliğindeki hisselerde oluşan artışı kaynak gözetmeksizin edinilmiş mallar kapsamında değerlendirdiğine rastlanmıştır. Şayet kişisel mal niteliğindeki hisseler, eşin ilgili hisse bakımından herhangi bir faaliyeti söz konusu değilse ve artış salt konjonktürelse edinilmiş mal grubu kapsamında değerlendirilmesi kişisel mallar aleyhine adaletsiz bir borç yaratacaktır. İkinci tespit edilen husus ise şudur ki, eşlerden birinin hisse sahibi olduğu bir işletmede yönetici pozisyonunda ödeme almaksızın çalışması ve çalışmasıyla şirkete değer katması halinde, bu çalışma hisse değerinde artış olarak karşılık buluyorsa bu gibi artışların endüstriyel artış olduğunun tespit edilmesi ve katılma alacağına dikkate alınması gerekmektedir. Zira işbu emeğin kişisel mal grubundan ayrıştırılmaması halinde edinilmiş mallar aleyhine ve dolayısıyla diğer eşin katılma alacağı aleyhine azalma meydana gelecektir. Belirtmek gerekir ki maldaki artış ile eşin çalışması arasındaki nedensellik bağı bilhassa söz konusu mal bir şirket hissesi ise tespiti ve ispatı, eşin hâkim ortak olduğu senaryolar istisna tutulmak üzere, oldukça zordur.

ZUSAMMENFASSUNG

Der ordentliche Güterstand, der im türkischen Zivilgesetzbuch verankert ist, ist der Güterstand der Errungenschaftsbeteiligung, der auf der Aufteilung in zwei Gruppen beruht: Errungenschaft und Eigengut. Errungenschaft kann als jede Art von Vermögenswert definiert werden, der kein Eigengut ist (das dem Numerus-Clausus-Prinzip unterliegt) und für eine entgeltlich erwirbt. Die Wertsteigerungen innerhalb dieser beiden Gruppen sind im Zivilgesetzbuch jedoch nicht ausdrücklich definiert. In diesem Rahmen können die Wertzuwächse je nach ihrer Herkunft als konjunktureller Mehrwert oder industriellen Mehrwert betrachtet werden. Konjunktureller Mehrwert kann als die Steigerungen definiert werden, die mit dem Auf und Ab des Gleichgewichts von Angebot und Nachfrage korrelieren. Diese Zuwächse stehen in keinem Zusammenhang mit der Arbeit und dem Aufwand des Ehepartners. Daher sind die Zuwächse innerhalb der gleichen Vermögensgruppe zu betrachten, aus der sie stammen. Im Gegenteil, die Zuwächse und Verbesserungen, die sich aus der Arbeit und den Bemühungen des Ehegatten ergeben, gelten als industriellen Mehrwert. Unabhängig davon, in welcher Gruppe diese Zuwächse auftreten, handelt es sich bei den Zuwächsen um eine Errungenschaft. Denn in diesem Fall hat der Wertzuwachs die gleichen Eigenschaften wie der Arbeitswerb des Ehegatten.

Diese Unterscheidung ist in zwei Fällen, die in dieser Studie vorgestellt werden, besonders wichtig: Der erste Fall wird in der Entscheidung des türkischen Revisionsgerichts behandelt. Das Gericht hat entschieden, dass ein Zuwachs bei einer Aktie, der Eigengut darstellt, Errungenschaft ist. In diesem Urteil bewertete das Gericht nicht die Quelle des Zuwachses. Wenn der Zuwachs jedoch das Ergebnis der Konjunktur war, hätte er als auch Eigengut betrachtet werden müssen. Andernfalls würde dies zu einer ungerechtfertigten Verringerung der Gruppe der Errungenschaft führen. Das zweite Problem im Rahmen dieser Studie besteht darin, dass ein Ehepartner für das Unternehmen arbeitet, dessen Aktien er besitzt. Dieser Ehegatte könnte als Manager in diesem Unternehmen arbeiten und einen Mehrwert für das Unternehmen schaffen, ohne ein Gehalt zu erhalten. Wenn die Arbeit dieses Ehepartners zu einem Wertzuwachs der Aktien führt, stellt dieser Zuwachs einen industriellen Mehrwert dar und ist der Überschuss hinzuzurechnen sollen. Andernfalls wird der Anteil des anderen Ehegatten durch eine Verringerung des Überschuss

verringert. Es ist festzustellen, dass der Kausalzusammenhang zwischen dem Wertzuwachs und der Arbeit des Ehepartners schwer zu beweisen ist. Deshalb werden im letzten Kapitel dieser Studie die Instrumente und Daten untersucht, die bei den Berechnungen und den Beweisen helfen können.

KAYNAKÇA

ACABEY M. Beşir, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Mal Grupları – İspat Kuralları ve Eşlerin Paylı Mülkiyetindeki Mallara İlişkin Düzenlemeler”, *DEÜHFD*, C:9, Özel Sayı, 2007, 491-534.

ACAR Faruk, *Aile Hukukumuzda Aile Konutu – Mal Rejimleri ve Eşin Yasal Miras Payı*, 6. Bs., Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

AKBULUT Pakize Ezgi, *Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Edinilmiş Mallar ve Kişisel Mallar Ayrımı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2010.

AKINCI Şahin, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Tasfiyesinde Karşılaşılan Bazı Meseleler ve Çözüm Önerileri”, *MÜHFHAD Özel Sayı: Cevedet Yavuz’a Armağan*, Y: 2016, C: 22, S:3, 165-190.

AKINTÜRK Turgut / ATEŞ Derya, *Türk Medeni Hukuku C:II – Aile Hukuku*, 22. Bs., Beta, İstanbul 2020.

BURNS Arthur F./MITCHELL Wesley C., *Measuring Business Cycles*, National Bureau of Economic Research, New York, 1949.

CİVELEK ACAR Esra, *Yasal Mal Rejiminin Tasfiyesinde Sermaye Ortaklarının Payı*, Aristo, İstanbul, 2019.

DURAL Mustafa/ÖĞÜZ Tufan/GÜMÜŞ Mustafa Alper, *Aile Hukuku (Türk Özel Hukuku C:III)*, 15. Bs., Filiz Kitabevi, İstanbul, 2020.

GENÇCAN Ömer Uğur, *Mal Rejimleri Hukuku*, 6. Bs., Yetkin Yayıncılık, Ankara 2019.

GÜMÜŞ Mustafa Alper, *Evliliğin Genel Hükümleri ve Mal Rejimleri (TMK m. 185-281)*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2008.

KARAMERCAN Fatih, *Katkı-Değer Artış Payı & Katılma Alacağı Davaları*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022.

KILIÇOĞLU Ahmet, *Katkı-Katılma Alacağı*, 9. Bs., Turhan Kitabevi, Ankara, 2021.

KIRCA İsmail/KIRCA Çiğdem, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Anonim ve Limited Şirketlerde Bağlamın Etkisizleşmesi”, *Prof. Dr. Bilge Öztan’a Armağan*, Turhan Kitabevi, Ankara, 2008, 545-560.

ODENDAHL Hanswerner, “Türk Medeni Kanunu’nun Yeni Mal Rejimi Hükümleri, Eksiklikleri ve Sorunları Üzerine Bir Karşılaştırma”, *Prof. Dr. A. Şeref Gözübüyük’e Armağan*, Turhan Kitabevi, Ankara, 2005, 475-496.

ÖZÇELİK Özer/BABAYİĞİT SUNAY Ezgi, “Konjonktürel Dalgalanmaların Tarihsel Gelişimi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Y. 2018, C. 23. Geybulla Ramazanoğlu Özel Sayısı, 845-865.

SARI Suat, *Evlilik Birliğinde Yasal Mal Rejimi Olarak Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, Beşir Kitabevi, İstanbul, 2007.

ŞİPKA Şükran, *Türk Hukukunda Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Uygulamaya İlişkin Sorunlar*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2011.

ŞİPKA Şükran/ÖZDOĞAN Ayça, *Yargı Kararları Işığında Soru ve Cevaplarla Eşler Arasındaki Malvarlığı Davaları*, 2. Bs., On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017.

ZEYTİN Zafer, Kişisel Mal Niteliğindeki – Kapalı – Anonim Şirket Payı ile Bedelsiz – Gratis – Payın Yasal Mal Rejimindeki Mal Gruplarına Özgülenmesi, *REGESTA*, Cilt:6, Sayı:3, 2021, s. 367-436. (*Bedelsiz Payın Özgülenmesi*)

ZEYTİN Zafer, *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Tasfiyesi*, 5. Bs., Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021. (*EMKR*)

Elektronik Kaynaklar

www.investopedia.com/terms/v/valueadded.asp

www.mahfiogilmez.com/p/ekonomi-sozlugu.html

www.lexpera.com

cite.case.law